

Socialismul

Luptând pentru o societate bazată pe bunăstare și egalitate, mișcarea socialistă s-a dezvoltat la sfârșitul secolului XIX. De-a lungul epocii moderne, o epocă foarte dinamică, aceasta s-a răspândit în diferite forme și a suferit multe transformări.

De-a lungul istoriei au avut loc multe proteste împotriva asuprii săracilor de către cei înstăriți. Din când în când, aceste nedreptăți erau atât de insuportabile, încât clasa asuprită ajungea la revolte, luptând pentru o societate bazată pe dreptate; proteste de acest gen au avut loc în Marea Britanie: Răscoala Țăranilor din 1381 și activitățile "Răsculaților" și "Minerilor" din secolul XVII, secte cu caracter radical, care au luat naștere în perioada Războiului Civil și în cea Cromwelliană.

Mișcările de acest gen erau de scurtă durată în societățile ce se sprijineau în special pe agricultură, și viață rurală. Cu toate acestea, mărirea orașelor a dat acestor mișcări posibilitatea de a mobiliza populația urbană, rezistând astfel mai mult timp. O dovadă a acestui fapt a fost Revoluția Franceză, dintre 1789-1794, când monarhia franceză a fost înlăturată.

În timpul Revoluției Industriale din secolul XIX, mișcarea socialistă a luat amploare în

Partidul Laburist Independent a fost fondat în anul 1893. Posterul de mai sus reprezintă cea de-a 21-a aniversare a acestuia.

Karl Marx, un personaj central în istoria socialismului, și-a petrecut cea mai mare parte a vieții în exil, în Anglia.

urma părăsirii pământurilor de către oameni în favoarea orașelor și fabricilor. Formidabila acțiune a maselor – agitație, tumult, revoluție – a reprezentat o trăsătură a mai multor crize, fiind folosită în scopul a numeroase cauze: înlăturarea tiraniei, dobândirea independenței naționale, câștigarea dreptului de a vota.

Speranța într-o societate egală și perfectă nu era probabil o noutate. Însă, după succesele Revoluției Franceze reformatorii au devenit încrezători că visele lor s-ar putea transforma în realitate.

Capitalismul intră în scenă

Socialismul modern era mai presus de toate, o reacție împotriva transformării lumii de către Revoluția Industrială, care crease o nouă societate, în care predominau mașinile, fabricile, căile ferate și vapoarele cu aburi, și în care muncitorii se concentrău în orașe, al căror număr continua să crească.

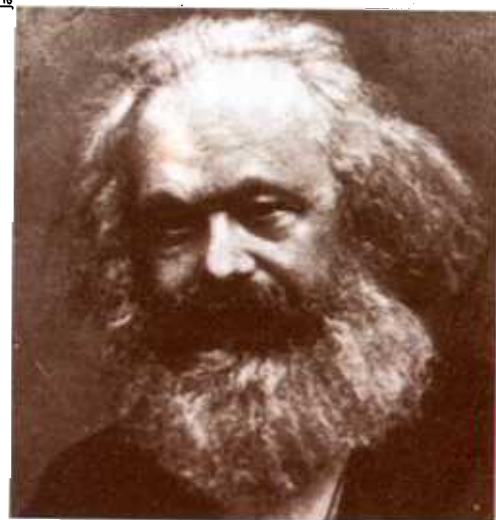
Primele etape ale Revoluției Industriale au avut în multe privințe un caracter haotic și amenințător: murdărie, maghernite, instalații periculoase, patroni duri și muncă dificilă efectuată și de copii; erau principalele trăsături ale acesteia. Revoluția Industrială a adus beneficii importante clasei capitaliste (clasa care deținea și controla sursele aducătoare de venituri, ca de exemplu uzinele), defavori-

zându-i însă pe muncitori. Desigur că nu le era mult mai rău decât înainte, când efectuau munci agricole, însă suferința li se citea pe față. O nouă nesigurantă le străbătea existență, necunoscută lor până atunci. Expansiunea capitalistă era dură, provocând o dezvoltare economică extraordinară, însoțită însă de crize teribile ce atrăgeau după ele un mare număr de șomeri.

Viziunea socialistă

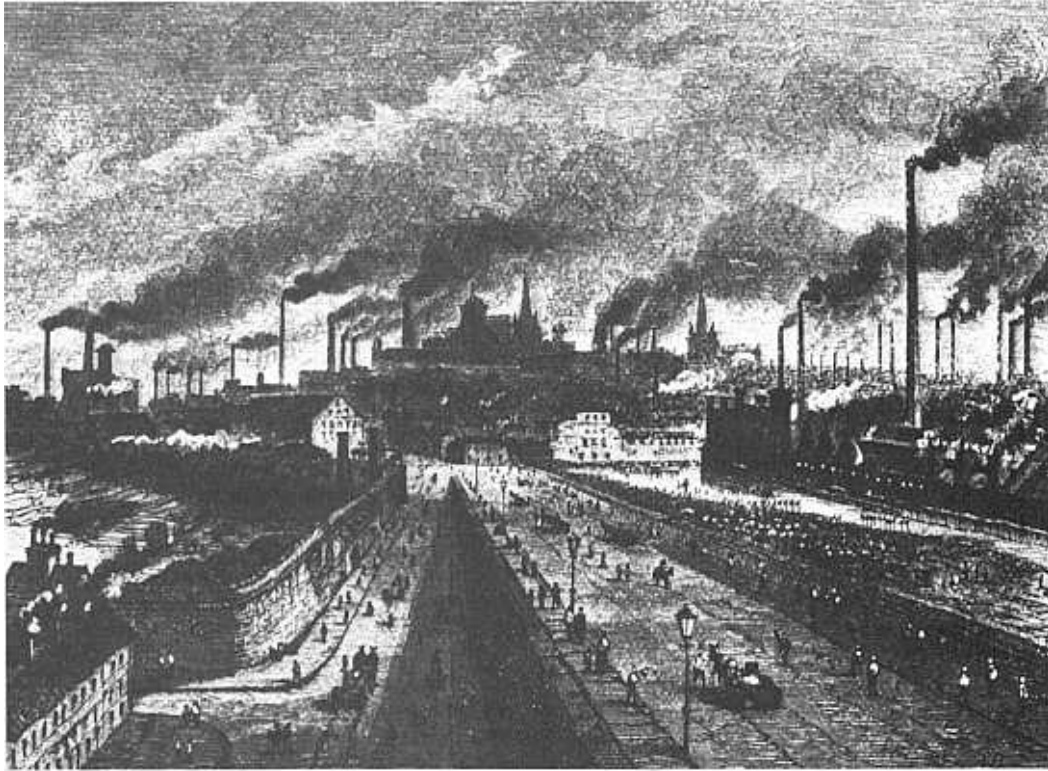
Terorile industrializării din Marea Britanie au fost criticate de mai mulți reformatori: romanierul Charles Dickens, și părintele legislației muncii: Lordul Shaftesbury, nici unul dintre aceștia nefiind socialiști. Alții însă priveau dincolo de reformă, considerând că dezavantajele capitalismului puteau fi înlăturate doar prin abolirea întregului sistem: în locul concurenței acerbe, în care cel mai slab trebuia să cedeze, societatea trebuia să se sprijine pe cooperare, iar marile averi trebuiau împărțite între toți. În ciuda numeroaselor diferențe de interpretare, aceasta era viziunea fundamentală a socialismului.

Până în anul 1830 ideile acestea erau susținute de către Robert Owen (1771-1858), proprietarul scoțian al unei fabrici textile:

New Lanark, celebră prin locurile sale de muncă moderne. Owen a fondat Marea Uniune Națională Comercială, prin care spera să unească toți muncitorii britanici într-o singură organizație. Această organizație era capabilă să paralizaze economia, declanșând o grevă generală, dând astfel posibilitatea M.U.N.C. să transforme întreaga țară într-o avere comună. Deși planul era foarte ambițios, autoritățile au luat toate măsurile pentru a înăbuși uniunea.

Cuvintele "socialist" și "socialism" au fost folosite pentru prima dată de către Owen și de discipolii săi, între 1830 și 1840. Termenii echivalenți ai acestora au apărut în Franța cam în aceeași perioadă, deși numeroase idei socialiste au fost vehiculate mai devreme de către contele Henri de Saint-Simon (1776-1837) și de Charles Fourier (1772-1837).

James Klugmann Collection

Saint-Simon propunea viziunea unei lumi în care să predomină liniștea și rațiunea, însă fiind conștient de impactul tehnologiei, el considera că aceasta trebuia stăpânită de conducători instruiți și nu de popor; din contră, Charles Fourier era susținătorul comunelor ce se administrau singure, asemenea lui Robert Owen. Această discrepanță între planurile amintite mai sus și deținerea controlului absolut al muncitorilor asupra vieților lor, urma să apară din ce în ce mai des în istoria socialismului, provocând astfel dispute teribile în ceea ce privește ideologia (doctrina) socialistă, precum și diviziuni de lungă durată între grupările socialiste.

Spectrul comunismului

Viitorul socialismului a fost profund influențat de lucrările lui Karl Marx (1818-1883) și ale colaboratorului său Friedrich Engels (1820-1895). În 1848, în timp ce în Europa au avut loc mai multe revoluții liberale și naționale, aceștia au publicat "Manifestul Comunist", ce înalță sceptorul comunismului și al unei revoluții care trebuia să schimbe total ordinea socială și economică. Folosirea termenului "comunist" reprezenta o provocare, deoarece acesta avea un sens mai mult revoluționar decât socialist, deși nu exista încă o opoziție definitivă între cei doi termeni. Manifestul Comunist a avut un impact imediat redus, iar după înăbușirea revoluțiilor din 1848, Marx și Engels au părăsit Germania, pentru a se stabili mai apoi în Anglia ca exilați. În exil, Marx a scris celebra sa carte, "Das Kapital", precum și multe alte lucrări alimentate cu idei și argumente politice, economice, istorice și filozofice.

În viziunea lui Marx, trăsătura-cheie a istoriei a constat într-o serie de lupte între clasele sociale. Spre exemplu, dezvoltarea economiei medievale a avut ca rezultat constituirea unei clase capitaliste, sau burgheze (negustori, oameni de afaceri și industriași), care au dobândit destulă putere, încât să detroneze clasa feudală. În lucrările sale, Marx prezicea

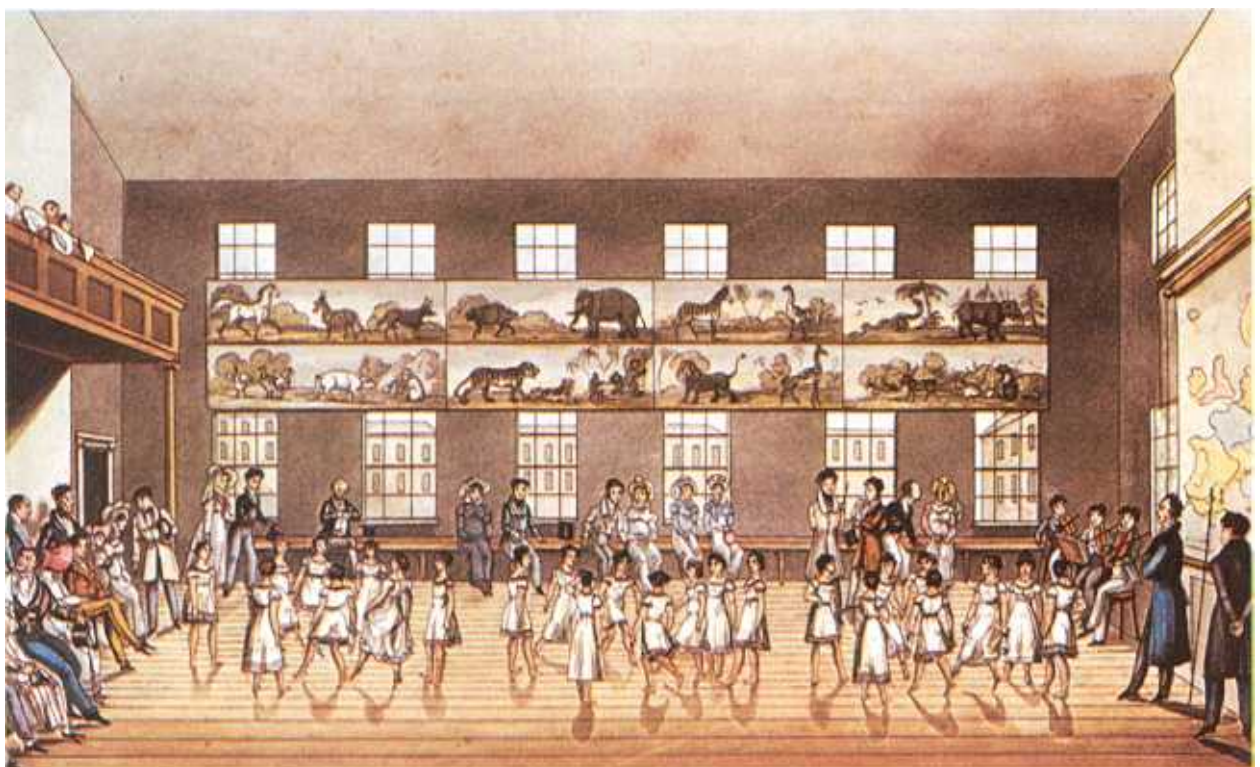
Hulton Deutsch Collection

▲ Fabrici în Sheffield, Anglia, în 1884. Mii de bărbați și femei munceau din greu pentru un număr mic de capitaliști - care erau de fapt proprietarii fabricilor.

● Bancnotă ce putea fi schimbată în bunuri de larg consum, după un sistem introdus de Robert Owen.

● Un grup de dansatori în New Lanark, Scoția, unde, în jurul fabricii sale de textile, Robert Owen a construit case pentru muncitori și școli pentru copiii acestora. În anul 1830, Owen a fondat o mare uniune federală de comerț, prin care a sprijinit mișcarea cooperatistă a clasei muncitoare. Deși Marx îi considera pe Owen și pe alții care aveau aceleași concepții ca fiind "utopiști" (fără o teorie socialistă "științifică"), Owen a avut o influență mult mai mare asupra mișcării laburiste din Marea Britanie.

Mary Evans Picture Library

creșterea nivelului de trai al muncitorilor datorită dezvoltării industriale, care vor fi în cele din urmă capabili să-i înlăture și să-i înlocuiască pe capitaliști.

Schimbările de acest gen, după părerea sa, puteau fi realizate doar printr-o revoluție violentă, care să aibă ca rezultat preluarea puterii din mâinile capitaliștilor. După revoluție, muncitorii trebuiau să stabilească o dictatură (a proletariatului), până la instalarea definitivă a socialismului. Toate mijloacele de a produce și de a distribui averi, se aflau astfel sub controlul muncitorilor. Eventual, în cazul în care socialismul ar aduce mari bogății, societatea ar urma să treacă într-o fază superioară, comunistă, dând oamenilor posibilitatea de a beneficia de toate bunurile și serviciile de care aveau nevoie.

Cu toate că-partidele revoluționare au fost destul de restrânse ca număr pentru o perioadă de timp, în 1864 Marx a înființat Internaționala Oamenilor Muncii (Prima Internațională), care avea ca scop dirijarea mișcărilor deja existente. Acesta era un pas înțelept, Marx considerând lupta pentru socialism ca fiind un efort internațional: loialitățile naționale erau irelevante, de vreme ce muncitorii din toată lumea aveau mai multe în comun decât muncitorii și capitaliștii aceleiași națiuni.

Comuna din Paris

În anul 1848, o revoltă a clasei muncitoare a izbucnit în Paris, locul tradițional al revoluțiilor. Mai târziu, în 1871, o răscoală, mult mai violentă, a avut loc, în urma înfrângerii Franței de către Prusia. Locuitorii din Paris au

☉ "Procesul Internaționalei", 1871. Căderea Comunei din Paris a dus la destrămarea Primei Internaționale. Mișcarea revoluționară din Franța a fost înăbușită; britanicii au condamnat violența, iar ceilalți socialiști au fost demoralizați. Internaționala a fost desființată în 1872 și reînființată în 1876.

☉ Femei apărând o baricadă din Paris, în mai 1871. Marx a privit Comuna din Paris ca pe prima revoltă a proletariatului împotriva clasei capitaliste. Pe timpul Comunei, Parisul era condus de un comitet de muncitori, intelectuali și mici oameni de afaceri. Trupele franceze au nimicit Comuna după câteva săptămâni.

J.L. Charmet

declarat orașul Comună Independentă, menținându-se pe poziții timp de câteva săptămâni, până când trupele guvernamentale au atacat orașul, nimicind zeci de mii de Comunarzi. Deși Comuna avea o concepție doar parțial socialistă, Marx a privit-o ca pe prima treaptă pe calea revoluției, care a oferit socialismului primii săi martiri.

Idei contradictorii

Primul Partid Internațional s-a destrămat în 1870, după dispute crunte între Marx și revoluționarul rus Mihail Bakunin (1814-76).

Bakunin a fost unul dintre fondatorii anarhismului, o doctrină ce respingea viziunea lui Marx în ceea ce privește statul ca un instrument represiv, pe care muncitorii trebuiau să-l folosească împotriva adversarilor. Anarhiștii doreau abolirea tuturor formelor de guvernare, crezând că oamenii puteau să-și conducă singuri propriile afaceri. Respingând ordinea și disciplina, anarhismul nu a avut niciodată influența pe care o avea socialismul. O parte din membrii acestei mișcări au recurs la violență, terorism și asasinat. Aceștia au devenit celebri în 1890, când o parte din

președinții statelor, inclusiv McKinley, președintele SUA, au fost asasinați.

În 1869 Partidul Social Democrat German a fost fondat, după principii marxiste. Termenul "social democrat" reprezentau descrierea standard a partidelor marxiste, răspândite în toată Europa, la sfârșitul secolului XIX.

Principii naționale

Cu toate acestea, principalele partide socialiste din Franța și din Marea Britanie nu erau organizații marxiste ortodoxe, ci se bazau pe propriile lor principii. În Marea Britanie, clasa muncitoare era reprezentată de mișcarea uniunii comerciale, adevăratul progres politic fiind realizat abia după anul 1900, când uniunile și variatele grupări socialiste s-au unit, formând astfel Partidul Laburist.

Cea de-a doua Internațională, fondată în 1889, a fost deseori măcinată de conflicte interne. În 1890, câțiva marxști germani au considerat că doctrinele lui Marx trebuiau revizuite, în funcție de împrejurările schimbătoare. Revoluția părea încă un proiect distant, în timp ce Partidul Social Democrat devenea din ce în ce mai puternic în Reichstag (parlamentul german), iar muncitorii începeau să o ducă mai bine. Aceasta demonstrează că socialismul putea fi instalat prin mijloace parlamentare pașnice.

Însă marxștii ortodocși nu erau de acord cu această "revizuire", susținând că salariile muncitorilor vor fi întotdeauna limitate și că cei aflați la putere nu vor accepta schimbări radicale. Primul Război Mondial a găsit internaționalismul marxist destul de subrezit. Membrii celui de-al Doilea Partid Interna-

🎯 Congresul de la Amsterdam al celei de-a Doua Internaționale, din anul 1904. S-a insistat mult asupra unei chestiuni care continua să fie dezbătută încă din 1899 – dacă socialiștii trebuiau sau nu să se alătore partidelor burgheze pentru a governa împreună. Sloganul (în olandeză) este: "Proletari din toate țările, uniți-vă".

DATE IMPORTANTE

- 1834**
Consolidarea Marii Uniuni Naționale a lui Owen
Destrămarea Uniunilor comerciale
- 1848**
Publicarea Manifestului Comunist
- 1864**
Fondarea Primei Internaționale
- 1869**
Înființarea Partidului Social Democrat German
- 1880**
Înființarea Partidului Muncitorilor din Franța
- 1889**
Fondarea celei de-a Doua Internaționale
- 1900**
În Marea Britanie se formează Comitetul de Reprezentare a Muncii
- 1914-18**
Primul Război Mondial
- 1917**
Bolșevicii preiau puterea în Rusia
- 1918-1920**
Înființarea de partide comuniste în Germania, SUA, Franța, Marea Britanie, etc
- 1919**
Crearea celei de-a Treia Internaționale

țional au declarat ferm că socialiștii din toate țările se vor uni pentru a se opune războiului, însă când acesta a izbucnit, aceste declarații s-au dovedit a fi fără valoare.

Febra războiului

În 1914, când războiul era deja declarat, partidele socialiste erau înspăimântate de ceea ce avea să urmeze, fiecare dintre ele susținând acțiunile propriilor lor guverne. Acesta era primul semn – confirmat apoi și de alte evenimente – că naționalismul continua să fie cea mai puternică emoție politică.

Un singur partid s-a folosit în întregime de doctrine marxiste în timpul războiului: aripa Bolșevică ("majoritatea") a Partidului Social Democrat Rus, care încerca să submineze efortul național împotriva războiului, reușind în cele din urmă să preia puterea în anul 1917. Ca urmare a acestui fapt, Rusia a devenit Uniunea Sovietică, iar bolșevicii (denumiți ulterior Partidul Comunist), au înăbușit toate opozițiile, instalând apoi o dictatură a proletariatului cu un singur partid și începând să introducă o formă rigidă de socialism, controlată de stat.

Sciziune de mari proporții

Revoluția bolșevică a provocat o mare ruptură în rândurile socialismului internațional. În majoritatea țărilor ideile celor care voiau să urmeze calea bolșevică pentru a ajunge în final la o dictatură revoluționară, se loveau de cele ale indivizilor care sperau să ajungă la putere prin mijloace pașnice. Așa-ziii revoluționari se numeau acum comuniști, în timp ce parlamentarii rămăseseră socialiști, social-democrați, sau membrii ai Partidului Laburist. Fiecare dintre aceste tradiții socialiste au avut repercursiuni importante asupra istoriei secolului XX.

🎯 Stindardul Uniunii Naționale a Minerilor. În Partidul Laburist din Marea Britanie, care a luat naștere în urma alianței uniunilor comerciale cu grupările socialiste create în 1900, marxiiștii se aflau în minoritate, iar majoritatea membrilor considerau că creștinii trebuiau să se opună nedreptății. Pe această idee s-a dezvoltat o mare uniune comercială ce sustinea mișcarea laburistă.

John Gorman Collection